

Üdvözlés győzőnek, veszítőnek

Ma délután 2-kor a Városháza épületében átadják annak a pályázatnak a díjait, melyet a Polgármesteri Hivatal írt ki a város színházi életének új koncepciójára.

*

„Elsősorban a szakértői bizottság véleményét fogjuk figyelembe venni” – ezt hallottam azokról a képviselőktől, akiknek véleményei kértem a pályázatról. Ez szinte tökéletesen meg is valósult – ami a díjazást illeti. Ebben jóváhagyták a szakértők véleményét, azzal az apró változtatással, hogy a díjösszeget megtoldották tízezerrel, s a Színházi Pályázat elnevezését is díjazták.

Egészen máshogy áll az ügy, ami a színházi struktúra tényleges átalakítását illeti. A kulturális bizottság előtt elhangzott, lapunkban is megjelent: a bizottság az intézmény koncepcióját támogatja. Aztán a bizottsági ülésen a színház képviselői elmondták: ők Korcsmáros Györgyöt tartják a legalkalmasabb reformernek, Nikóly István személyét semmiképpen nem tudják elfogadni. A színházi véleménye tehát nem a koncepcióra, hanem a személyekre vonatkozott.

Úgy tűnt, a bizottság tagjait meggyőzte ez az érvelés, annál is inkább, mert előszóban egyik pályázónak sem volt alkalma előadni elképzeléseit, a jelen lévő tudósítónak pedig gyakran volt az az érzése, hogy a bizottság némely tagjai talán nem kellő mélységben ismerik a beadott pályázatokat szövegét.

A színház álláspontját értem: a belső ember mögött sorakoznak föl, akit ismernek, akinek volt alkalma ígérni, akitől a legnagyobb bizton-

ságot remélik. Az önkormányzat, úgy tünik, megrettent a belső ellenállástól, s fontosabbnak tartotta, hogy az intézmény zökkenőmentesen megtartsa előadásait, előkészítse következő évadját, mint azt, hogy gyorsan, határozottan átalakuljon.

Márpedig változásra nagy szükség volna. Egyfelől azért, mert az önkormányzat támogatása az idén legjobb esetben is ugyanakkora lesz mint tavaly, ha ugyan nem csökken. Van azonban egy másik szempont is. Többen máris újabb színházi botrányt emlegetnek, s Veszprémmel példálózhatnak. Az összehasonlítás művészi értelemben nem állja meg a helyét. Veszprémben ugyanis egy ígéretes, prosperáló teátrumot zúzott szét az önkormányzat pályázata. Szegeden a kitűnő balettegyüttes mellett egy gyengén muzsikáló prózái, és egy váltakozó színvonalon működő operatagozat van. A színháznak pillanatnyilag nincs műszaki vezetője, a gazdasági igazgató nyugdíjba készül. Lenne mit változtatni.

A jelenlegi döntés, az új bizottságosi ennek a lehetőségét, persze nem zárja ki. De megint elhalasztja a dolgot. S felő, hogy az idő múlásával lassan a még meglévő újító erő, művészi kedv is kiműlik.

(márok)

ÚJ FILM

Nicsak, ki beszél még!

Rendezte: Amy Heckerling
Főszerepben: Kristie Alley,
John Travolta

Sokan úgy tartják, hogy a könnyű sikerhez két alapelem szükséges: ha a filmben gyermek, vagy egy jópofa kutyus szerepel. Mivel itt folytatásról van szó, ahogyan a „még” is előjelzi a címben, egy újabb bébi születését várhatjuk „Travoltaéknál” – azt hiszem, ezzel nem árultam el titkot. A többi változatlan a családban, kivéve apa és anya reménytelen párharcát, hogy na most mikor kinek van igaza.

A gyerekek ismét hatalmasat „jártstok”, lévén nekik csak gyermekgúrkó volt szükség, a többi a szemfüles operatőr és a rendező dolga. Meglehetősen ügyes fogás a gyerekek narrációja, amivel persze szépen sarokba szorítják a felnőtteket, és ha kell, bizony kellemes paródiában is részesülünk. El nem tudom képzelni, ha nem lenne egy *Mikó Istvánunk*, akkor ki lett volna a fiúbébi magyar hangja, mert ez külön élvezet.

Vizont kifejezetten unalmas a gyerekekhez képest, amit a szülők és barátai rendeznek: a partatlan veszekedések, unalmas cívódások, melyeknek ugyan lehetne helye a filmben, csak éppen funkciótlanok ebben a mennyiségben, és így persze szépen belefájdul az ember feje, vagy valamelye. Úgy tünik, felnőttek csak azért szerepelnek, hogy legyen történet, valami együgyűség, kis naiv család-történet.

Ha rendezőnk megpróbál többet foglalkozni a gyerekekkel, nem vált volna a film kárára.

P. Sz.

KELL-E A SZAKTANÁCSADÁS?

Megújuló pedagógia

Mi lesz a szakfelügyelettel? E kérdéstől volt hangos az ország a '85-ös oktatási törvény megszületése után. S mi lesz a szakfelügyelőkkel? Akiket „kiemeltek” a többi tanár közül s ellenőrző feladatokkal ruháztak fel. Mi lesz a pedagógiai intézetekkel? Röppent fel a kérdés úgy két évvel ezelőtt, mikorra ezen intézmények megszervezték a szaktanácsadói hálózatot, mely a művelődési osztályoktól függetlenül kezdett működni, a szakmai szolgáltató feladatokat tartván szem előtt a felügyeleti funkciók helyett. Nos, a pedagógiai intézeteket ideiglenes törvény védi, a megyei önkormányzatoknak ugyanis egyelőre kötelező ezeket fenntartani. Mi a helyzet ma a szaktanácsadás, a tanárok továbbképzése területén – kérdeztük Farkas Katalint, a Csongrád Megyei Pedagógiai Intézet igazgatóját.

– A tanügyi igazgatás összeomlott, s mi még mindig élünk. A szakigazgatás és a szakma '85-ben végre szétválasztódott. Ez azt jelenti, hogy a tanácsok, a művelődési osztályok hatalma csökkent, ezzel együtt a szakfelügyelők presztízse is. Az iskolák szakmailag önállóbbá válhattak. A pedagógiai intézetek feladata lett a pedagógusok segítése és a szaktanácsadói rendszer megszervezése, működtetése.

– Mi a különbség a szakfelügyelő és a szaktanácsadó között?

– A hajdani szakfelügyelő a hatóság embere volt. Adott időben megjelent a megye valamely iskolájában és ellenőrzött. A szaktanácsadónak semmiféle hatalma nincs. Ot hívják, várják az iskolákba, s örülnek, ha tanácsokat ad. A jó szakember ugyanis hozza-viszi az ötleteket egyik iskolából a másikba. Szakfolyóiratokból begyűjti a legújabb programokat. Többek között a Waldorf-iskola és a Freinet-pedagógia módszereit próbálja bemutatni a szakmának.

– Ki fizeti a tanácsadókat?

– Eddig saját iskolájukban óraszám-kezdésmennyel tanítottak. A helyi tanács „kiváltotta” őket. Vagyis nem a munkahely tartotta el a szaktanácsadókat. Tudomásom szerint az iskolák örültek, hogy van olyan szakemberük, aki a legújabb módszereket ismeri.

– Időközben a pedagógiai intézetek saját szakértői gárdája szerveződött. Most az a hír járja, ez is szélnek kell eresztieni.

– Az új oktatási törvény szakmai koncepciójában nem szerepel a szaktanácsadás. Ezért terjedhetett el az a hír, hogy szét kell a rendszert venni. Sajnos Bács megyében ez ripsz-ropsz meg is történt. Mi nem szeretnénk az értékeket kidobni az ablakon. Amellett, hogy a későbbiekben nyilván nem lesz szükség 68 megyei tanácsadóra. Vannak kollégák, akik képtelenek megújulni, az idővel lépést tartani. Ők máris kezdenek az aktívabb, okosabb, frissebb szemléletű iskolájukba tanítani.

– Ha mégis felszámolnák a rendszert, lesz-e hely a mostani szaktanácsadóknak az iskolákban?

– Az intézet munkatársai mind a 68 ember iskoláját megkereste. A kollégák megbízatása júniusig tart. Ha nem lesz központi szabályozás, helyi megoldást keresünk. Nálunk ez a rendszer bevált, az iskolák igénylik a segítségünket.

– Honnan lesz pénze a pedagógiai intézetnek, hogy a most már kisebb létszámmal működő gárdát finanszírozza?

Pacsika Emilia

„Máig is élnek, ha meg nem haltak...”

Tábori György Mein Kampfja a Katona József Színházban

Az új-berlini kulturális napok november óta zajló rendezvénysorozatában két színházi előadást láthatott az – elsősorban fővárosi – közönség: a berlini Zan Pollo Theater és a Makszim Gorkij Theater produkcióit. Mindkét színház játéka tagadhatatlanul német gyökerű. Játékuk felfokozottságában, a történetek extremitásában a naturalista színházi hagyományokra ismerhetünk.

A berlini társulat Thoman Langhoff rendezésében mutatta be a magyar származású Tábori György-novellából dramatisztált művet, a *Mein Kampf*-ot. Az 1987-es bécsi ősbemutató óta folyamatosan játsszák e darabot a berliniek. A darab története akkor is a fantázia szüleménye, s nem Hitler élettörténete, ha a „mese” magyarázat rásmerhetünk Hitler életének egy szakaszára 1907 és 1913 között. Ekkor érkezik Bécsbe a merev kispolgári nevelést kapott, és művészi hajlamokkal „megáldott” fiatal ember, hogy jelentkezzen a Képzőművészeti Akadémiára. Egy zsidó menhelyen száll meg, s a történetírás tanúsága szerint a menhely zsidó tulajdonosától valóban kap egy fekete kabátot.

Eddig a konkrét történet, ami ezután következik, gondolatok és képek egysége Istenről, vallásról, szeretetről, halálról, Hitlerrel, hitlerizmusról, antiszemitizmusról, cionizmusról – Tábori szerint –, a teológiai bohózat műfajában. Erről nem lehet pontosan tudni, mit jelent. A színpadon mindenesetre blaszfémikus játék folyik, melynek során a Mein Kampf sorai íródnak. A zsidó menhelytulajdonos harca, Tábori György, illetve mindazon művészek harca iródk, akik a tabuk ledöntésén, az emberiség kollektív tudatában létező istenségek, mítoszok isteniül való megfosztásán fáradoznak (ennyiben teológiai a műfaj?), hogy ezáltal is közelebb kerülhessenek az ember legbensőbb lényegéhez, a halál, a szerelem, a szeretet, a vallás és más szubsztanciák megértéséhez, megfejtéséhez. Mind e mögött a művészet (és művészek) kollektív felelőssége áll, az a felelősségtudat, amely például hasonló műfajban *Chaplin Diktátort* remekművé avatja.

A cím hallatán tehát nem a hitlerizmus kánonára kell gondolnunk, holott ez a szinte már – a játék ismeretében – morbidnak tűnő asszociáció nyilvánvaló. A darab szerint ugyanis ezt a Mein Kampfot a zsidó menhelytulajdonos, egyben mozgó könyvtáros írja, amelyben a bibliai történetekről, tanulságokról a mózesi parancsokról gondolkodik

Állandó önvizsgálatának eredményeképpen arra a következtetésre jut, hogy egyszerűen csak szeretni akarja felebarátait, mint önmagát, ami nem is esik túl neheze, mivel önmagát sem igen szereti. Így kettejük kapcsolata (Hitleré és Lobkowitzé) a darab folyamán mondatni extrém, furcsán bensőséges viszony. Valódi karakterként szerepel a játékban a nő alakjában megjelenő halál (Halálné), akinek manapság rengeteg a dolga, mert megfoghatatlan kaszálógényei. Ezért jött el a fiatalemberért, aki áldozatnak ugyan roppant középszerű lenne, ám elkövetőnek elsőrendű. S nem véletlenül jutott eszembe Chaplin diktátor figurája sem, hiszen Hitler alakjában *Götz Schubert* a már ismert örült, egzaltált, kicsinyes, hiú, egyszerre szánandó és taszító kisembert ábrázolja, akinek legfeljebb csak a tordsága olyan nagy, mint amilyen félelmetes volt diktátorsága. Ugyanilyen pontosak és szuggesztívek az alakításai *Albert Heiterlenek* (Lobkowitz), *Klaus Manchennek* (Isten) és *Monica Lennartznak* is.

Thomas Langhoff rendező szinte az egész előadás idejére a realizmus határai között tartja a feszes, dinamikus játékot, kivéve azt a jelenetet, ahol egyetlen kép erejéig stílusában naturálissá válik a játék, mely ezzel együtt lassított mozgásával, tompa fényével egy rémlátomás képsorait idézi. A blaszfémikus játék csúcspontján a menhelyi ágyra kötözött Lobkowitz számára készült kotlettet a „mesterszakács” Himmlischst (kézenfekvő asszociációnk Mengelére enged következtetni – Hansjürgen Hürig alakítja Himmlischst) egy csupasz csirkét (zsidó kedvesétől kapott kedvenc állatát) darabol föl és valódi nyenc módjára ropogósra süti. A véres húsfafatok látványa, a túlságosan is erős szagigerek, a színész sántái átváltozása, Hitler kéjes vigyora, Lobkowitz rezignált, távolba meredő tekintete, a kedves riadt férelme, s Isten cinikus falatozgatása döbbenet erejű, háborzongató képsort alkot. Itt már elfelejtünk nevetni. Kinek-kinek a tapasztalás, vagy egyszerűen csak az ismeretlen rettenet fagyaszítja arcára a mosolyt, hogy aztán a játék végén – feloldásként – derülhessünk újra: máig is élnek, ha meg nem haltak...

G. Nagy Márta

SZEGEDI KÖNYVEK

A különbségek kultusza

Tűzhas nélkül állíthatom, érdekfeszítő szellemi kalandra számíthat, aki elolvassa a kötetbe foglalt tanulmányokat. Nemesak egy évtizedekig háttérbe szorított tudományág a pszichológia erőfeszítéseit követhetjük nyomon, amint megkísérel válaszolni az örök kérdésre: *milyen az ember?* De a könyv különlegessége, hogy más szaktudományok művelői (például etológus, filozófus) is kifejtik sajátos megközelítésű személyiségelméleteiket. A gazdag hivatkozásokkal, irodalomismerettel kiegészített tanulmányok jó eligazítást adnak a személyiségelméletek között tájékozódni. Óhajto érdeklődőknek.

A rendszerváltás évében, 89 őszén, Balogh Tibor szervezőmunkájának köszönhetően megtartott konferencián részt vett Csányi Vilmos etológus is. Előadásának az volt a különlegessége, hogy a hagyományosan a pszichológia felségterületéhez tartozó témát a természet-tudományok terepére tette át, s egy biológiai szemléletű személyiségmodellt vázolt fel.

Pléh Csaba (ELTE, Általános Pszichológiai Tanszék) egy akkor is, most is különösen aktuális nézőpontot választott a személyiség-konceptiók tudománytörténeti áttekintéséhez. A toleráns ember dilemmáját átélve a következőket

Személyiségkonceptiók címmel az Akadémiai Kiadónál látott napvilágot az a kötet, amelyet Balogh Tibor tanszékvezető főiskolai tanár szerkesztett egy 1989-es szegedi konferencia anyagából. Az oktatási célokat is szolgáló és az általános tájékozódáshoz is nélkülözhetetlen könyv a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola pszichológiai tanszékén megkapható.

írja: „Az emberi változatok értékelésének két alapvetően eltérő hangsúlya alkult ki. Az egyik türelmes az emberi sokféleséggel szemben, sőt, annak értékét hangsúlyozza. A másik felfogás viszont abban hisz, hogy vannak jobb, vagy tökéletesebb emberek, akiknek joguk van az életben a fölényre és az előnyre.” Ha toleráns emberként az intoleráns felfogást is elfogadjuk – mint a tudós teszi –, akkor szembe kell nézni azzal a kérdéssel: *létezik-e értékelésmentes megismerés?* A válasz: *nem.* Hétköznapi elkötelezettségeit és hiteit az egzakt megismerésre törekvő tudós sem tudja zárójelbe tenni; kétségtelesenül egyfajta értékvalasztás tehát, ha az emberi változatosság, változékonyság elfogadása mellett voksolunk. Pléh Csaba érdekes és szemléletes példái közül íme egy: a demokratikus, belső vezérlésű

ember fölénye csak akkor magától értetődő, ha az embert egy gyorsan változó, állandóan nyitott társadalmi környezetben képzeljük el. A megmerevedett társadalmaknak nem ezek az eszményi személyiségei, hanem a tekintélyelvű, együgyű emberek.

A könyvet a következő szegedi kutatók tanulmányai gazdagítják: *Molnár Péter* (SZOTE Orvosi Pszichológiai Önellő Csoport), *Gergely Jenő* (JGYTF Pszichológiai Tanszék): Érték és személyiség; *Balogh Tibor* (JGYTF Pszichológiai Tanszék) *Hamvas Béla* munkásságának egyik fontos alkotóelemével, a tehetség természetével vizsgálataival foglalkozik. *Benedek György* (SZOTE Élettani Intézet) *Személyiségfajta-összefüggése EEG és alvási jellegzetességekkel* címen publikálta tanulmányát. *Kiss Endre* (Budapest) a sztálinizmus társadalomlélektanáról közölt tanulmányt, amely úttörő jelentőségű, hiszen az eddigi társadalomlélektani kutatások jórészt a jobboldali politikai mozgalmak tartalmának vizsgálatára irányultak, s a sztálinizmus társadalomlélektani megközelítése gyakorlatilag el sem kezdődött.

(sulyok)

Vonalban

Bizony jó dolog az, ha az utcán sétálva megsörren mellettünk valamely telefonfülkében a készülék, és akkor lehet gondolkozni, hogy ez melyik a három eset közül. 1. Nem engem keresnek. 2. Engem keresnek, de ezt honnan tudnám. 3. Mégis csak engem keresnek valamely égi csatormáról, ezt pedig illenék tudnom. De ez még csak hagyján, mert kis kényelmességünket feladva nem kell telefont szereltetni a lakásba. Ezzel például az is megoldható, hogy telefonpartnerünk pontos legyen, és nem fogja azt gondolni, hogy bármikor föl hívhat, mert én kényelmesen heverek a jól fűtött lakásban; így

vizont ha tényleg beszélni akar velem, nem fogja eltolni 11 órára a beszélgetést, ha már egyszer 10-re beszéltek meg. Vagy ha elfogyott a pénzem, nyugodtan és büszkén mondhatom: „Most te hív vissza, és így tovább”.

Mindez viszont csak egyetlen esetben fordítható meg, ha netán nekem is sikerülne az utcai fülkéből telefonálniom. Mert ha ilyen szépen haladunk, akkor az is elképzelhető, hogy minden tíz perc után kapok a készüléktől egy bögre kakaót, meg meleg kalácsot is mézzel. De vonalat nem. Majd rajzolok magamnak.

P. Sz.